א) **שבועת העדות** נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקין ולא בקרובין בכשרין ולא בפסולין ואינה נוהגת [א]אלא בראוין להעיד בפני בית דין ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד דברי ר' מאיר וחכמים אומרים [ב]בין מפי עצמו ובין מפי אחרים אינן חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד [ג]וחייבין על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון העדות [ד]ואינן חייבין על שגגתה ומה הן חייבין על זדון [א] השבועה [ה]קרבן עולה ויורד: **גמ'** מנהני מילי דת"ר [1]ועמדו שני האנשים [ו]בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין כשהוא אומר [1]אשר להם הריב הרי בעלי דינין אמור הא מה אני מקיים ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן [2]שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא מדלא כתב ואשר להם הריב כוליה קרא בבעלי דינין משתעי נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים תניא אידך ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי שנים באים לדין שלשה אין באין לדין ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא בתובע ונתבע קא משתעי קרא נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים תניא אידך ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר אתה אומר בעדים או אינו אלא בבעלי דינין אמרת וכי אנשים באין לדין נשים אין באות לדין ואם נפשך לומר נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים מאי אם נפשך לומר וכי תימא אשה לאו אורחה משום [3]כל כבודה בת מלך פנימה נאמר כאן שני ונאמר להלן שני מה להלן בעדים אף כאן בעדים ת"ר ועמדו שני האנשים [ז]מצוה לבעלי דינין שיעמדו [ז]אמר ר' יהודה שמעתי [ח]שאם רצו להושיב את שניהם מושיבין איזהו אסור [ט]שלא יהא אחד עומד ואחד יושב אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך ת"ר [ג][4]בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד יושב ואחד עומד [י]אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך ד"א בצדק תשפוט עמיתך [ד]הוי דן את חבירך לכף זכות תני רב יוסף בצדק תשפוט עמיתך [ה]עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו (א) יפה רב עולא בריה דרב עילאי הוה ליה דינא קמיה דרב נחמן שלח ליה רב יוסף עולא חברנו עמית בתורה ובמצות אמר למאי שלח לי לחנופי ליה הדר אמר [כ]למישרא בתיגריה

אי

שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים. דכתיב (ויקרא ה) והוא עד בראוי להעיד דבר הכתוב ואשה פסולה לעדות כדיליף בפירקין מועמדו שני האנשים: **קרובים.** פסולין לעדות. בסנהדרין (דף כז:) ילפינן לה והי ניניהו התם מפרש: **ולא בפסולין.** כמו גזלן שהוא פסול מן התורה שנאמר (שמות כג) אל תשת עד חמס: **אלא בראוין להעיד.** בגמרא [לא.] מפרש למעוטי מאי: **בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד.** אם מפי עצמו נשבע שאמר שבועה שאיני יודע לך עדות: **ומפי אחרים.** כגון משביע אני עליכם שתבואו ותעידוני ואמרו לו אין אנו יודעים לך עדות ולא הוליאו שבועה מפיהם אינן חייבים עד שיכפרו בו בב"ד דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד וגו' במקום שאילו היה מגיד היה מועיל וקרא במושבע מפי אחרים כתיב אבל מפי עצמו יליף ר' מאיר בג"ש כדמפרש בגמרא [לא.] ואפי' חוץ לב"ד: **חייבין.** קרבן עולה ויורד: **על זדון השבועה.** שהרי לא נאמר בה ונעלם: **ועל שגגתה עם זדון העדות.** שמזידים הם ויודעים לו עדות אבל שוגגים הם על הקרבן כשאר שגגת ביטוי לשעבר דאוקימנא (ב) באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן: **ואין חייבין על שגגתה.** אם שוגגים הם לגמרי כסבורין שאין יודעין לו עדות ואחר כך נזכרו שהרי אנוסין הן לא קרינא בהו נשבעין לשקר: **גמ' מנהני מילי.** דנשים פסולות לעדות: **בעדים הכתוב מדבר.** דבעדים משתעי קרא דכתיב לעיל מיניה כי יקום עד חמס באיש וסמיך ליה ועמדו: **בעדים הכתוב מדבר.** ללמדך שאין עדות בנשים: **ואם נפשך לומר.** ואם תרצה להשיב תשובה על דרך זו הרי לך ג"ש מפורשת שהכתוב מדבר בעדים: **ונאמר להלן שני.** על פי שני עדים: **מה אם נפשך לומר.** מה היה לו להשיב על דרך הראשונה: **וכי תימא.** בתובע ונתבע משתעי קרא ואפי' הן תובעים רבים או נתבעים רבים בדין אחד כל התובעים קרי להו קרא חד וכל הנתבעים קרי להו קרא חד: **מצוה בבעלי דינים שיעמדו.** (בעמידה) דהא קרא נמי בבעלי דינין איירי דכתיב אשר להם הריב (דברים יט): **שלא יהא אחד עומד ואחד יושב.** שלא יראה חבירו שמכבדין אותו יותר ממנו ויסתתמו דבריו: **הוי דן את חבירך לכף זכות.** ולא בדין בעלי דינים הכתוב מדבר אלא ברואה חבירו עושה דבר שאתה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות הכריעו לזכות ואל תחשדהו בעבירה: **השתדל לדונו יפה.** לקמן מפרש לה למישרי בתיגריה אם באו שני דינים לפניך ואחד מהם של תלמידי חכמים הוי פוסק אותו תחלה ופטור אותו מלפניך: **למאי שלח לי.** הא מילתא: **לחנופי ליה.** שמא להחניפו בתמיה: **למישרא בתיגריה.** כדפרישית אם בא דין אחר לפני אפסוק את זה תחלה:

אי

שבועת העדות. מנהני מילי. תימה אמאי צריך קרא דעבד פסול לעדות בפ' החובל (ב"ק דף פח.) מלא יומתו אבות על בנים תיפוק ליה משום דגמרינן לה לה מאשה[ו]: **שלשה** אין באין לדין. אבל אי בעדים איירי אתי שפיר דאורחא דמילתא דכיון דסגי בתרי דלא אתו טפי אבל הבאים לדין כל בעלי דינין רגילין לבא: **כל** כבודה בת מלך פנימה. וא"ת השתא נמי דאיירי בעדים מנא ליה למעוטי נשים דלמא הא דנקט קרא אנשים משום דכל כבודה בת מלך ויש לומר דגבי עדים ע"כ צריכין לבא דאין עד מפי עד כשר אבל לדין יכולה למסור טענותיה ביד אחר: **מצוה** בבעלי דינין שיעמדו. ואפי' ר' יהודה מודה בגמר דין או בעדים דמצוה שיעמדו כדאמרי' בסמוך וקשה דבפרק בתרא דמועד קטן (דף כא. ושם) משמע דועמדו לא משמע עמידה דנפקא לן קריעה מעומד מויקם איוב ויקרע ופריך אלא מעתה ועמד ואמר ה"נ והתניא בין עומד ובין יושב ומשני התם לא כתב ויעמוד ויאמר הכא כתיב ויקם ויקרע וי"ל דועמד שאין מעשה לאחריו כי הכא משמע ודאי עמידה אבל ועמד שיש מעשה לאחריו כי התם ועמד ואמר לא משמע עמידה כמו (כתובות דף כג.) עמדה וקידשה ועמדה ונשאת (ב"ב דף קלט.) ועמד וכתב כל נכסיו לאחר (שם דף קלג.) והא דאמר לה בתי עמודי בס"פ מצות חליצה (יבמות דף קו. ושם) דמשמע דבעינן חליצה מעומד לא משום דכתיב ועמד ואמר כדפי' ועוד דא"כ הויא עיכובא כדכתיב בפרשה ככה דככה עיכובא הוא אלא אמר לה לעמוד משום דמצוה בבעלי דינין לעמוד כדאמר הכא והיה אומר לה לעמוד ולטעון או שמא לחלוץ משום דחליצה הויא כגמר דין[ז]: **שאם** רצו ב"ד להושיב כו'. והיא דסנהדרין פרק כהן גדול (דף יט.) דאמר ליה שמעון בן שטח ינאי עמוד על רגליך ויעידו בך אתי דלא כר' יהודה ולדידיה בשעת גמר דין הוה ולא [ח]בשעת קבלת עדות שהוא תחלת דין: **למאי** שלח לי כו'. המ"ל להפוכי בזכותיה כדאמרי' פרק כל כתבי הקודש (שבת דף קיט.) תיתי לי דכי אתי צורבא מרבנן קמי לדינא לא מגנינא רישא אבי סדיא עד דמהפכי בזכותיה: **למישרי** ליה תגריה. כשבאו שני דינים בבת אחת דאם בא דין אחד תחלה צריך להקדימו כדאמרינן בסנהדרין (ד' ח.) כקטן כגדול תשמעון אי נמי עשה דכבוד התורה עדיף כדאמרינן פרק בתרא דכתובות (דף קו.):

אי

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"י מהל' שבועות הל' א סמג לאוין רמא:

ב ב מיי' שם פ"ט הל' ג סמג שם:

ג ג מיי' פ"א שם הל' יב:

ד ד מיי' שם הל' יג:

ה ה מיי' שם הל' יב [ופ"י מהל' שגגות הל"א]:

ו ו מיי' פ"ט מהל' עדות הל' ב ועיין בכ"מ סמג לאוין קיד טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ד וסי' לג סעיף א:

ז ז ח ט מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' ג סמג עשין קו טוש"ע ח"מ סי' יז סעיף א וסעי' ג:

ח י מיי' שם הל' א:

כ [מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל"י ופכ"א מהל' סנהדרין הל"ו טוש"ע יו"ד סי' רמג סעי' ה טוש"ע ח"מ סי' טו סעי' א]:

רבינו חננאל

מתני' שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים כו'. סוגיא. שבועת העדות נוהגת באנשים ברחוקים בכשרים בראוין להעיד בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים ואין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד: מנא ליה דעדות באנשים ולא בנשים שנאמר ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר כו'. פשוטה היא: ת"ר ועמדו שני האנשים מצוה בנידונין שיעמדו. א"ר יהודה שמעתי שאם רצו ב"ד להושיב את שניהם מושיבין ואיזהו אסור אחד יושב ואחד עומד. אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך. שנאמר בצדק תשפוט עמיתך: ד"א בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את כל האדם לכף זכות. עמיתך עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה. שנאמר בצדק תשפוט עמיתך. שלח ליה רב יוסף לרב נחמן עולא חברנו עם שאתך בתורה ובמצות הוא אמר מאי האי דשלח לי לחנופי ליה. הדר אמר למישרא תיגריה

מסורת הש"ס

א) [לעיל כט:], **ב)** [תוספתא סנהדרין פ"ו], **ג)** [שם], **ד)** [אבות פ"א מ"ו ועי' שבת קכז.], **ה)** [ב"מ נט. ע"ש בפרש"י ד"ה עמיתו], **ו)** [בב"ק תירצו תוספות על קושיא זו ע"ש וע"ע תוס' זבחים קג. ד"ה אין לי וכו'], **ז)** [וע"ע תוס' יבמות קג. ד"ה בין עומד ותוס' זבחים טז. ד"ה מיושב], **ח)** [עמ"ש על הגליון בסנהד' יט: בתוס'],

תורה אור השלם

1. וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְיָ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם: דברים יט יז
2. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו
3. כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ: תהלים מה יד
4. לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט לֹא תִשָּׂא פְנֵי דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי גָדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ: ויקרא יט טו

הגהות הב"ח

(א) גמ' לדינו יפה רב עולא: **(ב)** רש"י ד"ה ועל וכו' דאוקימנא. נ"ב לעיל בדף כו ריש ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' למישרי בתיגריה. עיין נדרים דף סב.:

הגהות הגר"א

[א] במשנה השבועה. נמחק (דקאי גם על שגגתה עם זדון העדות. ובירוש' הגירס' זדונה):

מוסף רש"י

שבועת העדות. שחייב הכתוב עליה קרבן שבועה, שנאמר (ויקרא ה) ושמעה קול אלה (יומא עד.). **הוי דן את חבירך לכף זכות.** על כל מה שתשמע עליו אמור שנתכוין לטובה עד שתדע בבירור שאינו כן, שאם אתה דן כן ידונו אותך מן השמים לזכות כמו שמפורש בפרק מפנין (אבות פ"א מ"ו, ועי' שבת קכז:). **עם שאתך בתורה כו'.** עמיתך, עם אתך (עי' ב"מ נט.).

אי נמי לשודא דדייני אמר עולא מחלוקת בבעלי דינין אבל בעדים דברי הכל בעמידה דכתיב [1]ועמדו שני האנשים אמר רב הונא מחלוקת בשעת משא ומתן אבל בשעת גמר דין דברי הכל דיינין בישיבה ובעלי דינין בעמידה דכתיב [2]וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם ל"א מחלוקת בשעת משא ומתן אבל בשעת גמר דין דברי הכל דיינין בישיבה ובעלי דינין בעמידה דהא עדים כגמר דין דמו וכתיב בהו ועמדו שני האנשים דביתהו דרב הונא הוה לה דינא קמיה דרב נחמן אמר היכי נעביד אי איקום מקמה מסתתמן טענתיה דבעל דינא לא איקום מקמה אשת חבר הרי היא כחבר א"ל לשמעיה צא ואפרח עלי בר אווזא ושדי עלוואי ואיקום והאמר מר מחלוקת בשעת משא ומתן אבל בשעת גמר דין דברי הכל דיינים בישיבה ובעלי דינין בעמידה דיתיב כמאן דשרי מסאניה ואמר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב אמר רבה בר רב הונא האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי מותבינן ליה לצורבא מרבנן ולעם הארץ נמי אמרינן ליה תיב ואי קאי לית לן בה רב בר שרביא הוה ליה דינא קמיה דרב פפא אותביה ואותיב נמי לבעל דיניה אתא שליחא דבי דינא בטש ביה ואוקמיה לעם הארץ ולא אמר ליה רב פפא תיב היכי עביד הכי והא מסתתמן טענתיה אמר רב פפא מימר אמר איהו הא אותבן שליחא הוא דלא מפייס מינאי ואמר רבה בר רב הונא האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי לא ליקדום צורבא מרבנן וליתיב (א) משום דמיחזי כמאן דסדר ליה לדיניה ולא אמרן אלא דלא קביע ליה עידניה אבל קביע ליה עידניה לית לן בה מימר אמר בעידניה טריד ואמר רבה בר רב הונא האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא וזילא ביה מילתא למיזל לבי דיינא דזוטר מיניה לאסהודי קמיה לא ליזיל אמר רב שישא בריה דרב אידי אף אנן נמי תנינא מצא שק או קופה ואין דרכו ליטול הרי זה לא יטול הני מילי בממונא אבל באיסורא [3]אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' כל מקום שיש בו חלול ה' אין חולקין כבוד לרב: רב יימר הוה ידע ליה סהדותא למר זוטרא אתא לקמיה דאמימר אותבינהו לכולהו אמר ליה רב אשי לאמימר והאמר עולא מחלוקת בבעלי דינין אבל בעדים דברי הכל בעמידה א"ל האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף (סימן סניגרון בור גזלת מרמה) ת"ר מנין לדיין שלא יעשה סניגרון לדבריו תלמוד לומר [4]מדבר שקר תרחק ומנין לדיין שלא ישב תלמיד בור לפניו ת"ל מדבר שקר תרחק (ב) מנין לדיין שיודע לחבירו שהוא גזלן וכן עד שיודע בחבירו שהוא גזלן מנין שלא יצטרף עמו תלמוד לומר מדבר שקר תרחק מנין לדיין שיודע בדין שהוא מרומה שלא יאמר הואיל והעדים מעידין אחתכנו ויהא

קולר

אי נמי לשודא דדייני. יש דין שאינו תלוי בראיית עדים ולא בשבועה אלא במה שלב הדיינים נוטה לזכות ולחייב כגון הנך דכתובות (דף פה:) ההוא דאמר להו נכסיי לטוביה ואתו שני טובייה ואמרינן התם שודא דדייני למי שהדיין רואה שהוא ראוי לתת לו מתנה אי נמי לשני שטרות של מכר שנכתבו ביום אחד ואין ידוע למי מסר המוכר שטרו תחלה אמרינן [שם צד.] **שודא דדייני** אף כאן כך שלא לי אם הדין תלוי בשודא דדייני זה ראוי לזכותו שחכם ולדיק הוא. שודא לשון השלכה כדמתרגמינן ירה בים שדי בימא (שמות טו): **מחלוקת.** ר' יהודה וחכמים: **דביתהו דרב הונא.** אשמת רב הונא: **אפרח עלי בר אווזא.** ואעמוד ולא יבין זה שבשבילה עמדתי אלא מפני האווז הפורח ובא עלי: ט)(**דיינים.** ס"א כלומר תמיה על זה מה דהוה עביד רב נחמן ואומר זה לא דבר): **הדיינין בישיבה.** והבא לחלוק כבוד היכי עביד דקאים: ומשני **דיתיב וכו'.** כלומר לא עומד ולא יושב אלא כאדם שיתיר הרצועה מן הסנדל: **בטש.** בעט: **דלא מפייס מינאי.** לא עשיתי לו טובה ואינו אוהבי: **לא ליקדום וליתיב.** לפני הדיין קודם שיבא בעל דינו ואפי' יושב ושותק: **דמיחזי כמאן דמסדר ליה.** טענתיה וגורם שיחשדוהו במטעים דבריו לדיין ועובר בלא תשא שמע שוא י) כדלקמן: **קבע עידניה.** שהדיין רבו ויש לו קביעות ללמוד: **שאין דרכו ליטול.** אם היה שלו: **הרי זה לא יטול.** אינו מוזהר עליו בלא תוכל להתעלם שנאמר כ)והתעלמת פעמים שאתה מתעלם (ב"מ דף ל.): **אבל באיסורא.** כגון אשה הבאה לפני חכם להתירה לינשא ותלמיד זה יודע שבעלה חי אין חכמה חשוב לנגד ה': **האי עשה.** ועמדו: **והאי עשה.** את ה' אלהיך תירא ל) לרבות תלמידי חכמים (ב"ק דף מא:): **לא יעשה סניגרון לדבריו.** אם דן דין ולבו נוקפו לומר שהוא טועה לא יחזיק דבריו להביא ראיות להעמידם שהוא בוש לחזור אלא לכל צדדים יחזור להוציא דין לאמיתו: **שלא ישב תלמיד בור לפניו.** לישא וליתן בדין עמו שלא יטעהו: **שלא יצטרף עמו.** ואע"פ שהעדות אמת: **מדבר שקר.** שגורם לפסוק דין על פי שנים עדים ואין כאן אלא עד אחד: **שהוא מרומה.** שלמד מתוך דברי עדים שאין עדותם אמת:

קולר

אי נמי לשודא. לפר"ת דמפרש דשודא למי שירצה הדיין ליתן יתן צריך לומר דהכא היה בעל דין שכנגדו ת"ח והיה ירא שמא יתן לו כדאמר (כתובות פה:) תלמיד חכם קודם גבי נכסיי לטוביה ולכך שאל ליה שגם זה ת"ח ויעשה שודא למי שירצה:

הכל מודים בעדות דכתיב ועמדו. שסמכו לשני אנשים ולא כתיב ושני אנשים אשר להם הריב יעמדו ועי"ל דקאי נמי אאשר להם ריב דהיינו בעלי דינין ובגמר דין כדאמרינן בסמוך דאית לן לאוקומה דומיא דעדים דהוי כגמר דין:

אפרח עלי בר אווזא. אע"ג דבעינן קימה שיש בה הידור כדאמרינן פ"ק דקדושין (דף לג.) מ"מ אין איסור שהרי עומד היה ועי"ל דהיא היתה יודעת שבפניה עמד ושלא עשה אלא משום סתימת טענת בעל דינה ובלאו הכי לא דמי לעומד מ)מפניו בבית הכסא ובבית המרחץ דהתם ליכא הידור כלל:

והאמר מר בשעת גמר דין כו'. אע"ג דהיה יכול להושיבה כדאמר בסמוך דעשה דכבוד תורה עדיף וה"נ עשה דכבוד תורה שהיתה אשת חבר איכא למימר שלא רצה להושיבה שלא לסתום טענת בעל דינה אפי' בשעת גמר דין אע"פ שנגמר הטענות או שמא אין באשת חבר לאחר מיתה עשה דכבוד תורה עדיף:

אבל איסורא אין חכמה. בסנהדרין פרק כהן גדול (דף יח:) דפריך גבי כ"ג מעיד מוהתעלמת לא מצי לשנויי הא דמעיד היינו באיסורא דא"כ אפי' מלך נמי דגבי איסורא לא אמרן שתהא אימתו עליך משום דאין חכמה כו' מיהו תימה דהכא שב ואל תעשה הוא ובפרק מי שמתו בברכות (דף יט:) מוכח דשרי אפי' באיסור דפריך גבי המוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק מהולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו שמטמא למת מצוה משום בזיון המת ומשני שב ואל תעשה שאני וי"ל דהתם גנאי גדול הוא למת מצוה שאין לו קוברים לכך שב ואל תעשה שרי תדע דבקרובים לא דחי כבוד דידהו פסח ומילה וכן לפשוט כלאים בשוק גנאי גדול כגנאי מת מצוה להכי פריך מינה אבל הכא גבי עדות ליכא גנאי כל כך ולא שרי באיסורא אפי' בשב ואל תעשה ודמי ליה גנאי דמצא שק או קופה והתם נמי דפריך ממצא שק וקופה מכ"ש פריך וה"מ לשנויי שב ואל תעשה כדמשני בתר הכי אלא דשפיר משני שאני ממון דאיתיהב למחילה או שמא אכתי לא אסיק אדעתיה האי שנויא ועי"ל דכשעושין איסור על ידו לא מיקרי שב ואל תעשה והכא כדפירש בקונטרס כגון שבאה אשה לפני חכם להתירה לינשא ותלמיד זה יודע שבעלה חי ובממונא שרי אפי' מוציאין ממון על ידו מבעליו שלא כדין ומצא שק או קופה דמייתי ראיה מיניה כגון שרוצה אחר ליטלו והשתא נמי ניחא הא דאיצטריך לשנויי התם שאני ממונא דאתיהב למחילה [וע"ע תוס' ב"מ ל: ד"ה אלא]: **עשה** דכבוד תורה עדיף. וא"ת כ"ש כבוד מלך שהרי אינו יכול למחול על כבודו ואמאי אוקמיה שמעון בן שטח לינאי המלך בפרק כ"ג בסנהדרין (דף יט.) וי"ל דשאני דיני נפשות דחמירי אי נמי במקום שאין חכם מוחל על כבודו חמיר כבוד תורה מכבוד מלך ומה שיכול למחול משום דתורה דיליה היא [וע"ע תוספות זבחים טז. ד"ה מיושב]:

ורואה

עין משפט נר מצוה

ט א ב מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' ג סמג עשין קז טוש"ע ח"מ סי' יז סעיף א ג וסי' כח סעיף ה ו וסעיף כו:
ג [מיי' פ"י מהל' מעשר הל"ב ופ"י מהל' מטמאי משכב הל"ב]:
י ד עיין בכ"מ שם הל' ג':
יא ה מיי' שם הל' ד סמג עשין קח טוש"ע ח"מ סי' יז סעיף ב:
יב ו ז מיי' שם טוש"ע שם ס"ה:
יג ח מיי' פ"א מהל' עדות הלכה ב סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ה:
יד ט מיי' פי"א מהל' אבדה הל' יג סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסג סעיף א:
טו י מיי' פ"א מהל' עדות הלכה ב סמג לאוין קט טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ה:
טז כ מיי' שם הל' ב ופ"ה מהל' ת"ת הל' ג סמג שם וסי' יב טוש"ע י"ד סי' רמב סעי' יא:
יז ל טוש"ע ח"מ סי' כח סעי' ה:
יח מ מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' י סמג עשין קז טוש"ע ח"מ סי' יז סעיף ח:
יט נ מיי' פכ"ב שם הל' ב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ט סעיף ו:
כ ס מיי' שם הל' י ופ"ב שם הל' י"ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ז ס"י:
כא ע מיי' פ"י מהל' עדות הלכה א סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף א:
כב פ מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' ג סמג עשין קו טוש"ע ח"מ סי' טו סעיף ג:

רבינו חננאל

אי נמי לשודא דדייני: אמר עולא אמר רב הונא מחלוקת בבעלי דינין בשעת משא ומתן. אבל בשעת גמר דין דברי הכל בעמידה. ודיינין בישיבה כדכתיב (ויעמד העם על משה וגו' וכתיב) וישב משה לשפט את העם [ויעמד העם על משה וגו'] אימת הוא גמר דין כדבעי דיינא למימר איש פלוני אתה זכאי ואיש פלוני אתה חייב. א) פי' ערקתא דמסני. תרגום שרוך נעל: אמר רבה בר רב הונא צורבא מרבנן דידע בשהדותא וזילא ביה מילתא למיזל ומיסהד קמי דיינא דבציר מיניה לא ליזיל. דתנן מצא שק או קופה וכל דבר שאינו דרכו ליטול הרי זה לא יטול. והיינו דכתיב והתעלמת מהם פעמים שאתה מתעלם. כיצד זקן ואינה לפי כבודו. והני מילי בעדות ממון. אבל איסורא אין חכמה ואין תבונה וגו' כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב. עמידת העדים עשה הוא שנאמר ועמדו שני האנשים וכבוד תורה עשה הוא שנאמר והדרת פני זקן קיום עשה דכבוד תורה עדיף: פי' סניגרון כמו מליץ יושר הוא. כלומר מראה לבעל דין היאך יטעון. וכן שלא ישב תלמיד בור לפני הדיין. וכן אם יודע אדם בחברו שהוא גזלן שלא יצטרף עמו לא לדין ולא לעדות. וכן היודע בדין שהוא מרומה שלא יחתכנו.

מסורת הש"ס

א) [בשאלתות איתא רבא], ב) [ע"ז לט.], ג) [גירסת הערוך ערך כתש בצורבא מרבנן מכתשינן בעם הארץ לא מכתשינן ע"כ וגם ברש"י דחולין ז: ד"ה מבטש פירש מפליג וחבירו בשבועות (ד' ל:) מבטש גרסינן בבי"ת ולא בכ"ף עכ"ל רש"י ולדעתי נפקא מינה לדינא ועי' ש"ע ח"מ סי' יז סעיף ג], ד) ב"מ דף כט: ע"ש, ה) סנהדרין פב. עירובין סג. ברכות יט:, ו) [כתובות קו.], ז) [פי' סניגרון מליץ כמה דאת אמ' אין קטיגור נעשה סניגור רי"ף], ח) [רש"ל גורס בכל הענין ומנין], ט) עיין בספר כוס ישועות, י) [שמות כג], כ) [דברים כב], ל) [שם ו], מ) [קדושין לג:].

תורה אור השלם

1. וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְיָ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם: דברים יט יז
2. וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה לִשְׁפֹּט אֶת הָעָם וַיַּעֲמֹד הָעָם עַל מֹשֶׁה מִן הַבֹּקֶר עַד הָעָרֶב: שמות יח יג
3. אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְיָ: משלי כא ל
4. מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע: שמות כג ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' וליתיב קמיה דיינא משום. נ"ב גי' הרא"ש אבל הרי"ף גורס קמיה רביה וכן גורס הרמב"ם עיין פכ"א מה"ס: (ב) שם ומנין לדיין שיודע בחבירו שהוא:

מוסף רש"י

בטש. הפליג (עי' חולין ז:). **ואין דרכו ליטול.** דבר שגנאי הוא לו, שאדם חשוב הוא ואין דרכו ליטול קופה שלו להכניסה מן החוץ לבית שמור, **הרי זה לא יטול.** ופטור מהשבת אבידה, דילפינן מוהתעלמת (ב"מ כט:). **אין חכמה כו'.** חשובה נגד ה' (ברכות יט:) **אין** תורת חכמה וכבוד ותבונה ויועץ עומדת כנגד חילול השם (עירובין סג.).

א) גירסת רבינו כאן בגמ' כמאן דשרי ערקתא דמסאני וכ"ה בר"ן.

קולר תלוי בצואר עדים תלמוד לומר מדבר שקר תרחק (סימן תלת"א תלמי"ד ותל"ת בעל"י חו"ב סמרטו"ט שומ"ע ומטעי"ם) [א][א]מנין לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לעני וחובה לעשיר מנין שלא ישתוק תלמוד לומר [1]מדבר שקר תרחק [ב][ב]מנין לתלמיד שרואה את רבו שטועה בדין שלא יאמר אמתין לו עד שיגמרנו ואסתרנו ואבננו משלי כדי שיקרא הדין על שמי ת"ל מדבר שקר תרחק [ג]מנין לתלמיד שאמר לו רבו יודע אתה בי שאם נותנין לי מאה מנה איני מבדה מנה יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אחד מנין שלא יצטרף עמו תלמוד לומר מדבר שקר תרחק האי מדבר שקר תרחק נפקא הא ודאי שקורי קא משקר ורחמנא אמר [2]לא תענה ברעך עד שקר אלא [ד]כגון דאמר ליה ודאי חד סהדא אית לי ותא אתה קום התם ולא תימא ולא מידי דהא לא מפקת מפומך שקרא אפי' הכי אסור משום שנאמר מדבר שקר תרחק [ה]מנין לנושה בחבירו מנה שלא יאמר אטעננו במאתים כדי שיודה לי במנה ויתחייב לי שבועה ואגלגל עליו שבועה ממקום אחר תלמוד לומר מדבר שקר תרחק [ו]מנין לנושה בחבירו מנה וטענו מאתים שלא יאמר אכפרנו בב"ד ואודה לו חוץ לבית דין כדי שלא אתחייב לו שבועה ולא יגלגל עלי שבועה ממקום אחר תלמוד לומר מדבר שקר תרחק [ז]מנין לשלשה שנושין מנה באחד שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים כדי שיוציאו מנה ויחלוקו ת"ל מדבר שקר תרחק [ח]מנין לשנים שבאו לדין אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש איצטלית בת מאה מנה שאומרין לו לבוש כמותו או הלבישהו כמותך ת"ל מדבר שקר תרחק כי הוו אתו לקמיה דרבא בר רב הונא אמר להו שלופו פוזמוקייכו וחותו לדינא [ג][ט]מנין לדיין שלא ישמע דברי בעל דין (חבירו) קודם שיבא בעל דין חבירו ת"ל מדבר שקר תרחק [י]מנין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו ת"ל מדבר שקר תרחק רב כהנא מתני [3]מלא תשא לא תשיא [4]ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו רב אמר [כ]זה הבא בהרשאה ושמואל אמר זה הלוקח שדה שיש עליה [ד]עסיקין: אינה נוהגת אלא בראוין להעיד כו': [ה]לאפוקי מאי אמר רב פפא לאפוקי מלך ורב אחא בר יעקב אמר [ל]לאפוקי משחק בקוביא מ"ד משחק בקוביא [מ]כל שכן מלך ומ"ד מלך אבל משחק בקוביא מדאורייתא מחזא חזי ורבנן הוא דפסלוהו: בפני בית דין ושלא בפני ב"ד כו': במאי קמיפלגי אמרוה רבנן קמיה דרב פפא [ו]בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה קא מיפלגי ר' מאיר סבר דון מינה ומינה מפקדון מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב אף עדות מושבע מפי עצמו חייב ומינה מה פקדון בין בבית דין ובין שלא בבית דין אף עדות בין בבית דין ובין שלא בבית דין ורבנן סברי דון מינה ואוקי באתרה מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב אף עדות מושבע מפי עצמו חייב ואוקי באתרה מה מושבע מפי אחרים בבית דין אין שלא בבית דין לא אף מושבע מפי עצמו בבית דין אין שלא בבית דין לא

אמר

קולר. שלשלת העון: **ורואה זכות.** ורבו החליף: **איני מבדה.** משקר: **וקום התם.** ויהא סבור בעל דין שאתה בא להעיד ויודה אמת: **ואגלגל עליו שבועה.** שאינו מודה לי במקצת ואשביענו על ידי גלגול או שבועת קרקעות שאין נשבעין עליהן אלא על ידי גלגול: **שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים.** והם בעלי דין: **לבוש כמותו.** שלא תגרום לנו ליטא לך פנים או יסתתמו דברי שכנגדך מפני חשיבותך ואמר איך יאמינו בי בית דין על אדם חשוב כזה: **מדבר שקר תרחק.** וכיון שאיש מריבו מסותם מעמיד זה את שקרו: **פוזמוקייכו.** כמין אנפיליאות חשובים קלצונ"ש בלע"ז: **לא תשא.** אזהרה למקבל: **קרי ביה לא תשיא.** אזהרה לבעל דין: **שמע שוא.** שהמטעים דבריו שלא בפני בעל דינו אינו בוש מלדבר שקר: **ואשר לא טוב עשה.** פסוק זה בספר יחזקאל: **זה הבא בהרשאה.** ומתעבר על ריב לא לו ושמא הראשון נוח לו ונוח לפשרה יותר מזה שאינו יכול לעשות פשרה בממון אחרים: **שיש עליה עסיקין.** עוררין כמו (בראשית כו) כי התעשקו עמו שמערערין על המחזיק בה וזה בא וקונה אותה ובוטח על חזקו שהוא איש זרוע: **למעוטי מלך.** דתנן סנהדרין (דף יח.) לא מעיד ולא מעידין אותו: **משחק בקוביא.** בעירבון [ז]והמראה שקורין פרמייל"ה: **כל שכן מלך.** דמדאורייתא לא חזי דכתיב (דברים יז) שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך[ח] והבא להעיד צריך לעמוד לפני הדיין כדאמרן לעיל (דף ל.) ודרך בזיון הוא לו: **אבל משחק בקוביא מדאורייתא חזי.** שלא פסלה תורה אלא עד חמס שנוטל בחזקה כמו (שופטים ט) ויגזלו את כל העובר[ט] דבעלי שכם ורבנן גזרו ביה ועשוהו גזלן מדבריהם ואמרו אסמכתא היא ולא קניא וכיון דמדאורייתא חזי חיילא עליה שבועה. ורב אחא סבר הואיל וסוף סוף אי מסהיד לא מקבלינן ליה לא קרינן ביה והוא עד: **בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה פליגי.** פרשה שלמדה דבר מחבירתה בגזירה שוה אם תעמיד אותו דבר בזו בתורת מה שהיה עומד במקום שלמדתו משם דהואיל ולמדתו ממנו על כרחך ממנו תחזור ותלמדנו לכל משפטו. או דון מינה ואוקי באתרה כלומר לאחר שלמדתו משם והבאתו לכאן העמידהו כאן בתורת שאר דברים המפורשים כאן. והשתא מפרש לה ואזיל: **ר' מאיר סבר דון מינה ומינה.** לקמן (דף לד.) ילפינן שבועת העדות בגזירה שוה דתחטא [ויקרא ה] תחטא [שם] משבועת הפקדון למושבע מפי עצמו דכתיבא בשבועת הפקדון ולא כתיבא בשבועת העדות: **דון מינה.** מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב דכתיב (ויקרא ה) אשר ישבע עליו אף עדות מפי עצמו חייב ומינה מה פקדון אפי' שלא בב"ד דהא ונשבע על שקר בין בבית דין בין שלא בבית דין משמע: **אף בעדות.** אע"ג דמושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בב"ד כדאמרינן לקמן בשמעתין מפי עצמו דילפינן מפקדון אפילו שלא בבית דין ומייתינן ליה הכא כי התם: **ורבנן סברי דון מינה.** מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב אף עדות מושבע מפי עצמו חייב: **ואוקי באתרה.** כלומר לאחר שהבאתו לכלל שבועת העדות העמידהו כמשפט המפורש בשבועת העדות מה מושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בבית דין אף מפי עצמו שהבאת לה ממקום אחר אינו אלא בבית דין:

אמר

ורואה זכות לעני שלא ישתוק. בפ"ק דסנהדרין (דף ו:) נפקא לן מלא תגורו וכן דרך [הש"ס] בכמה דוכתי:

שלא אתחייב לו שבועה ולא יגלגל עלי שבועה ממקום אחר. ואם תאמר למה ירא מגלגול שבועה יותר משבועה זאת שעתה תובעו וי"ל כגון שאין לו כדי לפרוע כל מה שיגלגל עליו כגון שחייב לו הרבה ממקום אחר וסבר אכפור גם זה ואשתמיטנא עד דליהוו לי זוזי כנגד כל החוב ופרענא ליה:

שלא ישמע דברי בעל דין. בפ"ק דסנהדרין (דף ז:) מפיק ליה משמוע בין אחיכם: **זה הבא** בהרשאה. כשעושה בשביל שהוא אלם ובעל טענות שמתעבר על ריב לא לו אבל כשטורח להביא לחבירו מעותיו שאין חבירו יכול לטרוח מצוה קעביד: **ורבנן הוא דפסלוהו.** ואף על גב דאמר לקמן (דף לג:) הכל מודים בעד מיתה דחייב משום דרבנן אכשרוה ואזלינן בתר דרבנן בתר תרווייהו אזלינן לחייבו דהתם כיון דמדרבנן מועלת עדותו הרי יש כאן הפסד ממון במה שלא העיד והכא אע"ג דמדרבנן לא מהני עדותו מידי כיון דמדאורייתא מהני מיחייב:

מסורת הש"ס

א) סנהדרין דף ו: ע"ש, ב) נ"ל ומנין וכן בכל העמוד. רש"ל, ג) סנהדרין דף ז:, ד) [עי' תוס' ב"מ יד. ד"ה ויגאון], ה) יומא עד., ו) [יבמות עח: בבא קמא כה: סנהדרין עה: זבחים לא: מנחות סב. קז. חולין קכ: נדה מג:], ז) רש"ל לשון שאמרו זה עם זה דהלא [שבת לא.], ח) [סנהדרין כב.], ט) נ"ל אשר יעבור,

תורה אור השלם

1. מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע: שמות כג ז

2. לֹא תִּרְצָח לֹא תִּנְאָף לֹא תִּגְנֹב לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר: שמות כ יב

3. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְיָ אֵת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: שמות כ ו

4. אָבִיו כִּי עָשַׁק עֹשֶׁק גָּזַל גֵּזֶל אָח וַאֲשֶׁר לֹא טוֹב עָשָׂה בְּתוֹךְ עַמָּיו וְהִנֵּה מֵת בַּעֲוֹנוֹ: יחזקאל יח יח

מוסף רש"י

לתלמיד שיושב לפני רבו. ובא דין לפני רבו ולא לפניו וראה התלמיד זכות לעני וחובה לעשיר ורבו טועה בדין, מנין שלא יחלוק כבוד לרבו וישתוק (סנהדרין ו: עי"ש). **שלא ישמע דברי בעל דין כו'.** שמסדר דברי שקר כדברי אמת, לפי שאין מכחישן, ומכיון שלב הדיין נוטה לו לזכות שוב אין לבו [illegible] כך [illegible]. **לאפוקי מאי.** דלא תנן במתני' בהדיא, [illegible] רישא נוהגת באנשים ולא בנשים, ברחוקים ולא בקרובים, בכשרים ולא בפסולין (יומא עג.). **משחק בקוביא.** בעירבון, דהוי גזלן מדרבנן ופסול (שם). **מדאורייתא מחזא חזי.** דלא הוי גזלן דאורייתא [illegible] מיד [illegible] ב"ק [illegible]. **דון מינה ומינה.** כל דבר שאתה למד מחבירו בגזירה שוה [illegible] ממנו [illegible] צא: [illegible] כה: [illegible] קכ:). **דון מינה ואוקי באתרה.** למאי דצריכי גמרינן, למאי דלא צריכין מוקמינן באתרה (יבמות [illegible]). דון עיקר הדבר [illegible] לשאר דברים [illegible] דינו [illegible] יכול [illegible] דבר [illegible] ללמד [illegible] במקומו [illegible] לחבירו (סנהדרין [illegible] וכעי"ז זבחים צא. וחולין קכ.).

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פכ"ב מהל' סנהדרין הל' ב סמג עשין קז טוש"ע ח"מ סי' ט סעיף ז:

כד ב מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ח:

כה ג ד מיי' פי"ז מהל' עדות הל' ה והלכה ו סמג לאוין כח טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף א בהגה:

כו ה ו ז מיי' פט"ז מהל' טוען הל' ט והלכה י סמג עשין קז:

כז ח מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' ב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' יז סעיף א:

כח ט י מיי' שם הל' ז סמג לאוין רח טוש"ע שם ס"ה:

כט כ מיי' פ"ג מהל' שלוחים הל' ה ועיין בכ"מ טוש"ע ח"מ סי' קכג סעיף טו:

ל ל מ מיי' פ"י מהל' שבועות הל' א סמג לאוין רמא:

לעזי רש"י

קלצונ"ש. נעלים קלות.
פרמייל"ה [פירמלי"א]. הימור.

רבינו חננאל

וכן תלמיד שראה זכות לעני (או) חובה לעשיר שלא ישתוק. וכן תלמיד שראה רבו שטועה בדין שלא יניחנו עד שיגמר הדין ואח"כ יחזירנו על שמו. וכן תלמיד שאמר לו רבו הלא ברי לך שאיני משקר ועכשיו אני נושה לפלוני מנה וכופר בו בוא עמי כדי שתראה כי להעיד באתה ולא תאמר כלום שאסור לעשות כן. וכן ג' שנושים באחד מנה שלא יעשו שנים מהן עדים ואחד בעל דין. וכן הנושה בחברו מנה שלא יטעננו מאתים כדי שיודה לו במנה ויגלגל עליו שבועה גם בדברים אחרים. וכן מי שנושין בו מנה וטוענין בו מאתים שלא יכפרנו גם במנה שנושה בו כדי שלא יגלגלו עלין שבועה. וכן לשנים שבאו לפני הדיין אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש אצטלא בת מאה מנה שאין דנין ביניהן עד שיהיה מלבושן שוה. וכן הדיין שאינו רשאי לשמוע דברי בעל דין עד שיבא חברו. הני כולהו אסמכינהו רבנן כל חד וחד מינייהו אהאי קרא מדבר שקר תרחק: מנין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבוא חברו ת"ל מדבר שקר תרחק. רב כהנא מתני בדיין לא תשא שמע שוא. ובנידון מלא תשיא: ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו. רב אמר זה הבא בהרשאה ושמואל אמר זה הלוקח שדה שיש עליה עסיקין שיקנה מריבות לעצמו: ואינה נוהגת אלא בראוין להעיד למעוטי מאי. רב פפא אמר למעוטי מלך. אבל משחק בקוביא מדאורייתא מחזא חזי. ורבנן הוא דפסלוהו. רב אחא בר יעקב אמר למעוטי משחק בקוביא וכל שכן מלך: וחכ"א בין מפי עצמו בין מפי אחרים אין חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד ואמרו (רבי) [רבנן] ר' מאיר סבר דון מינה ומינה. כלומר למידין שבועת העדות ונפש כי תחטא משבועת הפקדון. מה פקדון מפי עצמו חייב שנאמר וכחש בעמתו בפקדון. אף עדות נשבע מפי עצמו חייב. ומינה מה פקדון בין בב"ד בין שלא בב"ד אם כחש בעמיתו חייב אף שבועת העדות כן. והני מילי בנשבע מפי עצמו. אבל בנשבע מפי אחרים אינם חייבים עד שיכפרו בב"ד. וחכמים סברי דון מינה ואוקי באתרה מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב שנאמר וכחש. אף שבועת העדות נשבע מפי עצמו [חייב] ואוקי באתרה מה מושבע מפי אחרים בשבועת העדות אינו חייב אלא בב"ד שנאמר ושמעה קול אלה והוא עד אם לא יגיד. [א] (אלא) כפר בו במקום שמתקיימת ההגדה חייב אף מושבע מפי עצמו בב"ד אין שלא בב"ד לא.

[א] נ"ל אלמא דדוקא אם כפר בו במקום וכו'.